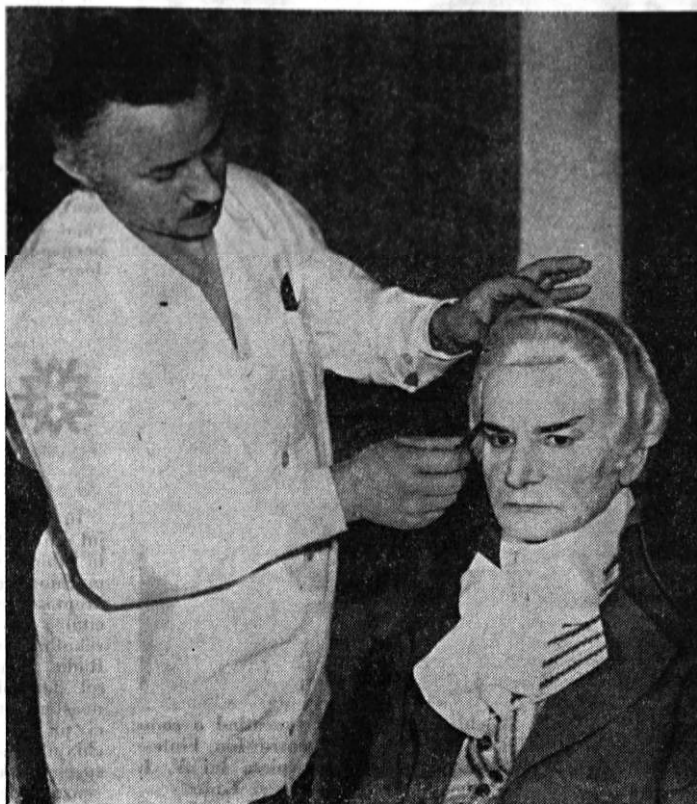

Oameni care schimbă fizionomiile

Machiorul Vladimir Antoci — unul dintre cei care au preluat ștafeta de la Jean Romaniță — lucrind la masca pe care o va „purta” Radu Beligan în rolul Robespierre din „Danton”

În ultimul caiet-program al Teatrului Național, sub semnătura lui Radu Beligan, aflăm câteva rânduri pline de adincă semnificație cu privire la o profesie veche ca și arta teatrală: machiajul. Rîndurile au fost scrise cu prilejul retragerii lui Jean Romaniță, acest alchimist modern, care de șase decenii a îmbătrînit și întinerit pe alții, fiind cel mai de vază exponent al profesiei sale, făuritor al școlii de machiori, la I.A.T.C. și în teatre. „Procesul de creație nu constă la Jean Romaniță în execuția măiastră a unei peruci sau a unui machiaj, ci în studiul profund și inteligent al epocii, al operei, al autorului, al personajului. El gîndește personajul odată cu actorul și uneori, de ce să n-o mărturisim, gîndește pentru actor, în

locul actorului”. Aceste cuvinte scrise de Radu Beligan sintetizează, cum nu se poate mai bine, nu numai ceea ce a făcut Jean Romaniță, dar și ceea ce trebuie înțeles prin arta machiajului.

„Începe, că termini”

La Teatrul Național din București, urmașii lui Jean Romaniță, cei care au preluat descoperirile și experiența maestrului lor, care

Machiorul Ion Radu executind o compoziție de machiaj pentru Ion Fintescu (spectacolul cu piesa lui V. I. Popa, „Tache, Ianke și Cadir”)

și-au însușit tainele meseriei, sînt Vladimir Antoci și Ion Radu. Timp de 27 de ani au lucrat zi de zi cu Jean Romaniță și azi duc mai departe arta și știința lui. I-am urmărit deseori în atelierul unde pregătesc chipurile personajelor viitoarelor premiere și apoi, seara, înaintea și în timpul spectacolelor, cînd munca lor nu cunoaște răgaz. Discuțiile cu acești doi făuritori de fizionomii noi le-am purtat în plin proces de creație, de muncă. „Încă de la citirea textului și a distribuției îmi formez imaginea plastică asupra personajului” — îmi spune Vladimir Antoci. Uneori pare greu de găsit reprezentarea cea mai bună, dar de la maestrul nostru am reținut o expresie favorită lui : „Începe, că termini”, și mereu începem, pînă găsim soluția cea mai bună”.

Într-una din seri, cînd mă aflu în cabinetele Naționalului, la sala mare se juca *Danton*, iar la sala mică *Tache, Ianke și Cadir*. Tot ce are mai valoros prima scenă a țării se afla în teatru. Activitatea la cabine cunoaște acea febrilitate specifică marilor împliniri și răspunderi. Lui Al. Giugaru, care în cei 60 de ani de teatru a creat o galerie de tipuri de o irezistibilă autenticitate, i se dezlipise o parte din mustață, și Vladimir Antoci refăcea totul cu acea îndemnare specifică omului care-și știe bine meseria. „Împreună cu maestrul meu, am făcut nenumărate compoziții de machiaj pentru marele Giugaru. De un lucru esențial am ținut seama întotdeauna : ochii, acești ochi mari, de o expresivitate neasemuită. Am învățat de la Jean Romaniță că prin machiaj personalitatea actorului trebuie pusă în valoare”.

În altă cabină, Ion Radu termina machiajul lui Victor Moldovan, care urma să apară în tabloul următor din *Danton*. Relația actor-machior era directă, discuțiile, părerile îndreptate spre unul și același scop : autenticitatea personajului. „Noi nu avem voie să rebutăm în meseria noastră — spune Ion Radu. Sigur, intuiția și instinctul joacă un rol determinant în machiaj, dar fără o cunoaștere științifică a meseriei și a scopului ei nu se poate face mai nimic. Dacă machiajul nu-i bine făcut este sustrasă atenția spectatorului de la acțiune. Trebuie să-i dăm senzația de natural spectatorului”.

Este cazul să subliniem că machiorii de la Național, asemeni profesorului lor, privesc machiajul ca o artă complexă, nu ca o operație de retușare. Chiar Radu Beligan scrie în însemnările sale sus-amintite că deseori i s-a întîmplat să aibă revelația personajului în clipa în care i s-a realizat masca acestuia. Mai de mult, cînd se repeta piesa *Vizita bătrînei doamne*, au avut loc discuții în legătură cu aderarea Aurei Buzescu la rolul principal. Uneori, repetițiile mergeau greoi ; se simțea că ceva nu este în regulă. În asemenea momente au intervenit Jean Romaniță și cele două ajutoare ale sale ; din proprie inițiativă au machiat-o pe Aura Buzescu potrivit cu viziunea lor asupra personajului interpretat. Surpriză și înfăptuire generală. Masca realizată a fost revelatorie în primul rînd pentru Aura Buzescu și, imediat, prețuită de regizor, Moni Ghelerter. În toate spectacolele cu *Vizita bătrînei doamne*, Aura Buzescu a jucat sub înfățișarea creată de machiorii : o doamnă mult întinerită, avînd

întipărite pe chip semnele unei vieți de des-
fătare, precum și trăsăturile cinice ale răzbu-
nării. Fiindcă, cum pe bună dreptate se
afirmă la Național, procesul de creare a
machiajului, a măștii, pornește de la starea
psihică pe care este chemat să o redea perso-
najul. Creația actoricească se întregeste prin
machiaj: „Machiajul m-a ajutat să rezolv
psihologie personajul”, a spus atunci Aura
Buzescu, și aceste cuvinte au rămas adine
întipărite în memoria celor ce duc mai de-
parte „știința vrăjită” a machiajului.

În lumea minunată a basmelor

Teatrul „Ion Creangă”, cu repertoriul său
specific și cu publicul său format în cea
mai mare parte din copii, determină pentru
cei ce se ocupă de machiaj o creație de un
fel deosebit. De foarte mulți ani, această
treabă este în seama lui Fabian Coșeriu. De
la zine și feți-frumoși până la vrăjitoare și
zmei, de la păsări până la balauri cu șapte
capete, o imensitate de fizionomii umane și
animale, tot ceea ce constituie lumea basme-
lor, a imaginației înflăcărate, a bucuriei cop-
iilor, se creează în micul atelier de
machiaj și găsim al teatrului. Pereții atelie-
rului, sunt împovărați de măști, bărbile și
perucile a sute de personaje din minunata
lume a basmelor; în culise se află capetele
armăsarilor ce mănincă jar și ale fioroșilor
balauri a căror apariție în scenă emoționează
pe micii spectatori, și, de ce să n-o spunem,
uneori chiar și pe cei mari.

Mai mult decât în alte teatre, corelația
regizor-scenograf-machior are aici o impor-
tanță deosebită. „La noi, munca mea începe
chiar înainte de citirea piesei de către actori
— ne spune Fabian Coșeriu. Ne sfătuim
asupra înfățișării personajelor în spiritul
creației autorului; pictorul-scenograf face
schitele personajelor și apoi discutăm cum
și din ce materiale să realizăm fizionomiile.
Materialele joacă un rol important în mese-
ria noastră. Actorul apare pe scenă sub în-
fățișarea personajului pe care-l interpretează,
uneori degizat chiar în animal. Important
este ca el să aibă o mască ușoară, ca să
poată vorbi și să se poată mișca ușor”.

De la cele mai vii și diferite culori, până
la burete, sfoară, rafie, fire de pelon, tot
felul de materiale constituie materia primă
pentru a realiza pe Harap-alb, Ochilă, Vasi-
lache, Zmeul-zmeilor, Zina pădurii, Pepelea
și atâtea alte personaje de basm. Dar la Tea-
trul „Ion Creangă” nu se joacă numai piese
cu subiecte din lumea basmelor. Se află în
repertoriu piese istorice (Lancu Jianu), piese

Fabian Coșeriu, machior la Teatrul
„Ion Creangă”: „La noi munca începe
chiar înainte de citirea piesei de către
actori”

cu tematică actuală din lumea copiilor (Nota
zero la purtare) și altele. În asemenea spec-
tacole actorii apar sub înfățișarea lor, iar
machiajul lui Fabian Coșeriu (și el, unul
din elevii lui Jean Romaniță, pe vremea cînd
era profesor la I.A.T.C.) este chemat să cre-
eze personaje autentice, pline de naturalețe,
care să-i convingă pe micii spectatori, uneori
mai curioși și mai exigenți decât cei mari.
Din citeva trăsături și culori trebuie să creezi
o fizionomie de om rău sau de om bun, de
tînăr sau bătrîn. Mai mult, am urmărit într-o
seară cum, pentru spectacolul *Pinocchio*, în-
fățișarea vulpii și a motanului erau realizate
direct pe chipurile actorilor interpreți. Și
trebuie să spunem că este mult mai ușor să
realizezi asemenea înfățișări pe hirtie decât
pe chipuri vii de oameni. Talentul, meșteșu-
gul lui Fabian Coșeriu sînt de neîntrecut în
a crea tipuri atât de diverse la un teatru el
însuși foarte divers ca repertoriu. De aici,
solicitarea, stima și recunoștința actorilor,
care, atunci cînd primesc roatele de aplauze
ale copiilor, știu că o parte din acestea sînt
adresate și lui Fabian Coșeriu, aflat oră de
oră în micuța cabină din spatele scenei.

Stan Vlad